

संयुक्त राष्ट्रमा कश्मीर र गतिरोध

गौरव कुमार

कश्मीर संयुक्त राष्ट्र संघ द्वारा मान्यता प्राप्त विवाद हो। यसले ग्रहमा संभेदन्दा खतरनाक ठाउँको रूपमा बदनाम राख्छ। त्यो विवादित, विभाजित, ध्वस्त र अवैध रूपमा कब्जा गरिएको क्षेत्रको ७५ वर्ष पुरानो द्वन्द्व दक्षिण एसियाको क्षेत्रमा आणविक तनावको विवादको हड्डी हो।

आत्मनिर्णयलाई प्रमाणित गर्ने कश्मीरमा न्यायोचित र दिगो शान्ति बिना, मिसाइल र आणविक हतियार घटाउने र दक्षिण एसियाको क्षेत्रमा सामान्यता ल्याउने प्रयास व्यर्थको अभ्यास हुनेछ। सबै परम्परागत नैतिक र कानुनी मापदण्डहस्तारा, जम्मू र कश्मीरका २३ मिलियन मानिसहरूले आत्मनिर्णयको अधिकारको आनन्द लिन्छन्।

शाही राज्य, एक शताब्दीको लागि ब्रिटिश अधिपत्य पछि, १५ अगस्ट १९४७ मा स्वतन्त्रता प्राप्त भयो, जब ब्रिटिश अधिकार क्षेत्र समाप्त भयो। त्यतिबेला, कश्मीरले न त पाकिस्तान र न भारतसँग मिल्दौजुल्दो छनोट गरेको थियो, जुन तूलो मात्रामा हिन्दू-मुस्लिम साम्प्रदायिक रेखाहरूमा ब्रिटिश विभाजन मार्फत अलग राष्ट्रको रूपमा सिर्जना गरिएको थियो। विभाजन वा ब्रिटिश नियन्त्रणको अन्त्यको बारेमा कुनै पनि कुराले कश्मीरलाई छिमेकी राष्ट्रमा अवशेषित गर्नको लागि स्वतन्त्रता त्याग्नु आवश्यक थिएन।

संयुक्त राष्ट्र संघका लागि भारतीय प्रतिनिधि सर गोपालस्वामी अय्याङ्कुरले १५ जनवरी १९४८ मा सुरक्षा परिषद्वा बोलेका थिए, "जब भारतीय स्वतन्त्रता ऐन लागू भयो, जम्मू र कश्मीर पनि अन्य राज्यहरू जस्तै यो स्वतन्त्रतामा प्रवेश गर्ने कि नगर्न निर्णय गर्न स्वतन्त्र भयो। दुई अधिराज्य मध्ये एक वा अर्को, वा स्वतन्त्र रहना।

कश्मीर अत्यधिक मुस्लिम थियो, पंडितहरू, बौद्धहरू र सिखहस्तार्लाई स्वागत धार्मिक अल्पसंख्यकहरूको रूपमा चित्रित

गरिएको थियो। कश्मीरको सार्वभौमिक धार्मिक वातावरणले अन्तर-धार्मिक मित्रता, छिमेकीहरू व्यवसायहरू, र आपसी उत्सव वा धार्मिक विदाहरूको सम्मानमा अभिव्यक्ति पाए।

यसको धार्मिक अनुयायीहरूको समृद्ध एरै ऐतिहासिक रूपमा छेउछाउमा बसेको छ र धार्मिक विभाजनहरूमा छिमेकी र द्रुत मित्रताको आनन्द उठाएको छ।

संयुक्त राष्ट्र संघका लागि भारतीय प्रतिनिधि सर बेनेगल रामा राउले १

मार्च १९५१ मा सुरक्षा परिषद्वा भनेका थिए, "भारतले यस चरणमा यस विषयमा जम्मा भएका केही गलत धारणा र पूर्वाग्रहरू हटाउन प्रयास गर्न चाहन्छ।

कश्मीर प्रश्न हिन्दू-मुस्लिम प्रश्न होइन जुन प्रायः प्रतिनिधित्व वा गलत रूपमा प्रस्तुत गरिएको छ। "उनले थप भने कि "कश्मीरका जनताहरू एक कठोर सूत्र अनुसार निपटाउनको लागि मात्र बस्तीहरू होइनन्; तिनीहरूको भविष्य तिनीहरूको स्वार्थ र तिनीहरूको आफै इच्छा अनुसार तय गर्नुपर्छ।"

कश्मीरमा शासन गर्ने महाराजा, तथापि, एक दमनकारी हिन्दू थिए

जसको अत्याचारले स्वदेशी विद्रोहलाई जन्म दिएको थियो। भारतका तत्कालीन प्रधानमन्त्री पण्डित नेहरूले १५ अगस्ट १९४७ मा कश्मीर जस्ता रियासतहरूमा सार्वभौमिकता आ-आफ्नो जनतामा परिणत भएको र शासकको सार्वभौमिकताको महत्वाकांक्षामध्ये जनमत संग्रहमा जनताको आवाज विजयी हुनुपर्ने धारणा राखेका थिए। द्रुतको अवस्थामा महाराजाहरू

दुई अन्य रियासतहरू - हैदराबाद र जुनागढ - जहाँ शासकहरू मुस्लिम थिए,

क्रिस्टलाइज गरिएको थियो। दुवै सरकारहरूले आयोगको प्रस्तावहस्तार्लाई औपचारिक रूपमा स्वीकार गरेपछि, तिनीहरूले एक समिक्षा रूपमा बाध्यकारी रूपमा अन्तर्राष्ट्रिय सम्झौताको गठन गरे।

तत्काल युद्धविराम लागू भयो। त्यसपछि आयोगले दुवै पक्षलाई नोकसान नहोस् वा जनमत संग्रहको स्वतन्त्रतामा बाधा नपर्ने गरी राज्यबाट भारतीय र पाकिस्तानी सेना फिर्ता गर्ने योजना बनाउन वार्ता सुरु गर्यो। यसेबीच, एक प्रतिष्ठित अमेरिकी, इडमिरल थेस्टर निमित्ज, जनमत संग्रह प्रशासकको रूपमा नामित गरियो। तर समाधानतर्फको प्रगतिलाई भारतले दुवै पक्षबाट सेना फिर्ता गर्ने कार्य सञ्चुलित र सिंक्रोनाइज्ड हुनुपर्छ भन्ने स्वीकार गर्न अस्वीकार गर्दा अवरुद्ध भएको थियो।

तथापि, भारत चाँडे कश्मीरको राजनैतिक चाहनाको बारेमा आफ्नो भ्रमबाट छल भयो। यसका जनताले स्वतन्त्र रूपमा भारतमा प्रवेश गर्न कहिल्यै मतदान गर्दैनन् भन्ने कुरा बुझेर, यसले जनमतसंग्रहलाई निराश पार्न बहाना बनायो। जब संयुक्त राष्ट्र संघले मध्यस्थिता, विश्व अदालतको सन्दर्भ वा साना अरैनिकीकरण भगडाहरू समाधान गर्ने कुनै अन्य विधि प्रस्ताव गरे, भारतले ती सबैलाई खारेज गर्यो।

केही वर्षपछि, यसले कश्मीरलाई एकपक्षीय रूपमा आफ्नो विलयको घोषणा गरेर जनमत संग्रहमा प्रवेश गर्ने सबै बहानालाई त्याग्यो। कश्मीरलाई विवादित क्षेत्रको रूपमा सूचीकृत गर्ने र सुरक्षा परिषद्को आत्मनिर्णय प्रस्तावहस्तो अधीनमा रहेको संयुक्त राष्ट्र संघले भारतको घोषणालाई कहिल्यै स्वीकार गरेको छैनाओज, भारत सरकारले स्वतन्त्रता र न्यायको लागि आदिवासीहरूको आकांक्षालाई दबाउन तूलो आर्थिक लागतमा कश्मीरमा ९००,००० सैन्य र अर्धसैनिक बलहरू तैनाथ गरेको छ। दण्डहीनताका साथ हुने मानवअधिकार उल्लङ्घनहरू पूर्वमा सूर्योदय र पश्चिममा

अस्ताएजस्तै नियमित छन्। सन् १९८९ मा अर्को धाँधलीपूर्ण चुनावबाट जन्मेको स्वतन्त्रता सङ्कर्षको पछिलो चरणको सुरुवातदेखि अहिलेसम्म १ लाखभन्दा बढी कश्मीरहरू द्वन्द्वमा मारिएका छन्।

निस्सदैह, भयानक मृत्युहरू यति नियमित भइसकेका छन् कि तिनीहरू कार दुर्घटनाहरू जस्ता प्रमुख समाचार पत्रहरूमा रिपोर्ट गरिएका छन्- पछिलो पृष्ठहरूमा दुई वा तीन लाइनको मसीले गाडिएको छ।

कश्मीरी परिदृश्यको सर्वेक्षण गर्ने प्रत्येक स्वतन्त्र मानवअधिकार संगठनले भारतद्वारा सञ्चालित मानवअधिकारको आगलागीप्रति डर र आओश व्यक्त गरेको छ, उदाहरणका लागि, ह्युमन राइट्स वाच एन्स्टी इन्टरेनेसनल, जेनोवाइड वाच र संयुक्त राष्ट्र संघका उच्चायुक्तले जारी गरेको दुईवटा रिपोर्टहरू मानव अधिकार।

जा सैयद नाजिर गिलानी, अध्यक्ष, जेकेसिएचआर ले संयुक्त राष्ट्र महासंचिवलाई लेखे कि "मोदी सरकारले कश्मीरका जनता विरुद्ध आक्रमणको खतरनाक कार्य गरेको छ र संयुक्त राष्ट्र सुरक्षा परिषद्को प्रस्ताव अन्तर्गत रहेका सबै विद्यमान दायित्वहस्तार्लाई बचाएको छ।

तर भारतलाई मनाउन समय लान्न सक्छ। जम्मू कश्मीरका जनताको पीडा र तनाव कम गर्न धेरै उपायहरू लिनु पर्छ।

मानवअधिकार संगठनहस्तार्लाई बढी पहुँच दिनुपर्छ। भारतको अतिक्रमण सेनालाई पातलो बनाउनुपर्छ। सबै राजनीतिक बन्दी रिहा गरिनुपर्छ।

मानवअधिकार अपराधका लागि भारतीय सेनालाई उन्मुक्ति दिने आपतकालीन कानूनहरू खारेज गरिनुपर्छ। कश्मीरको जनसाञ्चितको परिवर्तन गर्न डिजाइन गरिएको डोमिसाइल कानून खारेज गर्नुपर्छ। सबै जनताको राजनीतिक आस्थालाई बेवास्ता गरी वाक्, अभिव्यक्ति, विचार र भेला हुने स्वतन्त्रता हुनुपर्छ।

फ्रुटीमा उपासना सिंह ठकुरी र एप्पी फिजमा प्रियंका कार्की ब्रान्ड एम्बासडर

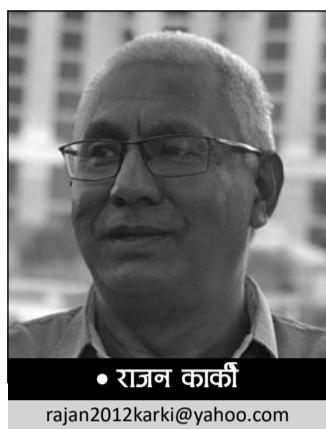

पनि युवाहस्तामा आफ्नो छाप छोडन सफल हुने उनले विश्वास व्यक्त गरिन्। फ्रुटी १२५ मिलि, २०० मिलि, ४०० मिलिको पेटेबोटलमा उपलब्ध रहेको जनाइएको छ।

पार्ल एग्रोल स्थानको कार्बोनेटेड पेय एप्पी फिज पनि बजारमा त्याएको छ। यसमा कृत्रिम नमई साँचिकै स्पाउको पेय पदार्थलाई कार्बोनेटेड गरिएकाले नेपाली बजारका लागि यो पेय पदार्थ नीलो रहेको कम्पनीको भनाइ छ। एप्पी फिजका लागि कम्पनीले अभिनेत्री प्रियंका कार्कीलाई ब्रान्ड एम्बासडर तोकेको जनाएको छ। उनले भनिन्, 'एप्पी फिजको नेपालको पहिलो बजारमा फेरि पनि फ्रुटी आएको र आफू यो ब्रान्डको फेरिलो ब्रान्ड एम्बासडर हुन पाएकोमा खुसी लागेको छ।' नेपालमा फ्रुटीले फेरि

छु, किनकि यो अरू ड्रिंकहस्तान्दा फरक छ, यसको स्वाद पृथक र नीलो छ। एप्पी फिज १६० मिलि, २५० मिलि, तथा ५०० मिलिको पेटेबोटलमा उपलब्ध रहेको जनाइएको छ। फ्रुटी र एप्पी फिजलाई नेपालको हरेक कुनासम्म पुऱ्याउने योजनाका साथ पार्ल एग्रोले विशाल रूपसँग साफेदारी गरेको जनाइएको छ। विशाल रूपको साउथ एसियन बेभेरजले हाल नेपालमा फ्रुटी तथा एप्पी फिजलाई हरेकको रोजाइमा पार्नु हो र नेपाली उपभोक्तासँग गिरिरो सम्बन्ध बनाउनु हो। फ्रुटीसँग पहिले नै देशमा बलियो ब्रान्ड सम्ब

यिनै शिखण्डी चरित्र बोकेर विहानको परिक्रमा गरिरहने ?

• राजन कार्की

rajan2012karki@yahoo.com

भीमको मृत्युको कारण बनिछन्।

महाभारतको कथा र नेपालको राजनीतिक परिदृश्य मिल्दैन्। किनकि- विदेशी श्रीकृष्ण बनेका छन्। लोकतन्त्रका नायकहरू छ विदेशीले उन्हाले का शिखण्डीजस्ता लाग्छन्। यहीकारण आज लोकतन्त्रले, नेपालले, नेपालीले अस्तित्व हारिरहेका छन्।

००७ सालमा रक्सौल बैठकमा वीपीलाई भेटन ६ घण्टा कुनूपरेको र भेटपछि उपेक्षा गरेको घटनाले मनमा किला ठोकेस्तो पीडीवैध गरेका विष्णुबहादुर मानन्धरले कांग्रेस परित्याग गरी २००९ सालमा कम्युनिष्ट बन्नुभएको थिए। २०१५ सालको आमनिर्वाचन जिले ४ सम्बेदका रौतहटबाट विजयी कम्युनिष्ट पनि विष्णुबहादुर मानन्धर नै हुनुहुन्थ्यो। मानन्धरलाग्यतका कम्युनिष्टहरू राजतन्त्र बिरोधी थिए।

तत्कालीन अवस्थामा गौरीशङ्कर छात्रसमिति पनि थियो, यो समितिका लक्षण थिमिरे, शिवबहादुर खडका, विपिन कोइराला, भवेन्द्र खडका, श्रवण कोइराला, हेमन्त कोइराला, भरत बरालहरूले पञ्चायतमात्र होइन, राजतन्त्र फाल्नुपर्छ भनेर रागतको ल्याञ्छेष लगाएको कम्युनिष्ट इतिहास पनि छ। २०६५ साल जेठ १५ गते गणतन्त्र कार्यान्वयन हुँदाको दृश्य विष्णुबहादुर मानन्धरले देखेरे मष्टी बिसाए। तर गणतन्त्रको आज हालत कस्तो छ, कल्पना बाहिरको कुरा हो। नसोचेको असफल परिणाम भोगिरहेको गणतन्त्र।

००७ सालमा प्रधानमन्त्री मोहनशमशेर, गृहमन्त्री वीपी कोइराला। मोहनशमशेरले संविधानसभा गराउँ, लाने खर्च मै दिन्छु, राज्यको खर्च गर्न पर्दैन भन्दा कांग्रेसले जिदैन, नगर्ने भनेर पछि हट्नु भएको रहेछ त्यतिबेला, वीपी कोइराला।

पत्रकार मदन शर्माले लेखेअनुसार २०१० सालको जाडोमा वीपी निवासमा वीपी, अचुतराज रेमी, पद्याशङ्कर अधिकारी मकलमा आगे तापिरहेका बेला वीपीले भन्नुभए- मैले मुकिसेना प्रयोग गरेर राजतन्त्र खत्तम गरिदिन, राति १२ बजे राजालाई क्याचर गर्न अर्डर दिइसकेको थिएँ तर कुरो फुरिकएर सुवर्णजीको कानमा पुगेह र मलाई त्यसी नगर्न आग्रह गरे। अनि मैले दिइसकेको अर्डर फिर्ता लिएँ।

अर्थात, इतिहास भन्दै- राजतन्त्र समाप्त पार्न ल्याको र ताकत नेपाली राजनीतिका पात्र वा पार्टीमा थिएन १०३६ र ०४६ सालमा कांग्रेस, कम्युनिष्टले दलमाथिको प्रतिबन्ध फुकुवा गर्न न्वारानको बल निकालेको हो। नसकेर भारतीयलाई गुहारे। ०४६ सालमा

त भारतीय नेताहरू डीपी त्रिपाठी, हरकिसन सिंह, डाफारूकी, एमजे अक्षय, सुब्रमण्यम स्थामीहरूको लस्कर गणेशमान सिंहको चाकीवासीमा आएर राजतन्त्रमात्र होइन, नेपालै सिद्धांतेन चर्को भाष्यमासमेत गरेका थिए। त्यो परिवर्तनमा भारतको ढूले लगानी रह्यो।

२०८ सालमा दरबार हत्याकाण्ड नै भयो, राजतन्त्र फाल्का लागि भारतले ७ दलको दिल्लीमा १२ बुँदे सम्प्रैता गरायो, आत्मकारी घोषित माओवादीलाई जनआन्दोलनमा मिसाइदियो र मिसाइल बनाएर सडकमा उतान्यो। त्यसपछि आजको परिवर्तन सम्भव भएको हो। गणतन्त्रपछि गण एकातिर तन्त्र

अनेक जाज्वल्यमान इतिहास छ। शिखण्डीको उद्देश्य मात्र राजतन्त्रसँग बदला लिनुथियो, यही अहकारको परिणति निराशामात्र छ। जनयुद्ध र जनआन्दोलनमा मारिएका, बेपत्ता परिएकाका परिवर्जन छ ठप्टप्टिएर बाँचिरहेका छन्। तिनका लागि न्याय दिने काम शिखण्डीहरूले गरेनन्, आफै उम्कने छिद्र खोजिरहेका छन्।

आज नेपाल दुरावस्थामा छ। न जनयुद्ध रह्यो, न जनआन्दोलन। परिवर्तित संविधानसमेत कागज भइसक्यो। हामी कागजको खोस्टो बोकेर संवैधानिक शासन भनिरहेछौं। यो कर्मकाण्डबाहेक बढी के हो र ?

नेपालको वर्णपटमा महाभारतको शिखण्डीको

● ● ●

न नेपालमा नागरिक हकको सम्मान भइरहेको छ, न काशिमरी जनताको स्वनिर्णयको अधिकारको प्रत्याभूति। पाकिस्तान चिच्याइरहेछ, भारत एउटा कानले सुनेर अर्को कानले उडाइरहेछ। मानवाधिकारका मुद्दा पाकस्तानमा छ, चीन अथवा अन्य मुलुकमा पनि छन्। काशिमरी जनताले जति अमानवीयता विश्वमा सायदै कुनै मुलुकका जनताले भोगेका होलान् ? नेपालमा लोकतन्त्र छ, वाक स्वतन्त्रता पनि छ तर बोलेको कोही सुन्दैनन्।

जगजगी भन बढेर गएको छ।

स्वार्थको पछि लाने विवेकहीनहरू भनेका अवसरावी दुन्। शिखण्डी र अवसरावादीहरूलाई बाहै महिना दरौं आइरहेछ, घुस्याह यी डिटाहरूलाई लोकतन्त्र अँखा विडा बनेको छ। नेपाल साउदीदेखि इजरायलसम्म, काउलदेखि कगोसम्म युवा निकासी गरेर राजनीतिक शासनवस्था चलाउने अवस्थामा पुगेको छ।

छ- वाद छ, तन्त्र छ, नीति छ, संयन्त्र छन्। सुनीति केही देखिदैनन्, कुटिलनीति राष्ट्रव्यापी छ। सबै नीतिमा नेता, नियन्ताको प्राथमिकता आत्मोन्नति, आत्मतृप्ति, आत्मसन्तुष्टि र आत्मकेन्द्रित छन्। आमकेन्द्रित छैनन्। 'म' केन्द्रित छन्। स्वार्थको सुल्तानहरू न्यायको घोडा चढेर बुर्कसी मारिरहेका छन्। जनता पीडाले चिच्याइरहेछन्।

समयको सुईले पलपल भनिरहेको छ- लोकतन्त्र कौडी पिचासहरूलाई भन्ने गाँजेको छ। सत्ताका

भूत बन्न रुचाउनेहरूलाई आयो। राजनीतिलाई व्यवसाय बनाउनेहरूलाई आयो। यी रछ्यान दुन्, यिनमा चोखो मन र जनताको बलमा उभिने इच्छातिकि छैन। अन्धाका लागि ऐना, अन्धाले लोकतन्त्रको चम्सा लाए के नलाए के ? विदेशी शिखण्डी विवेकहीन फोस्टाहरू फुस्ता गफ हँकिरहेका छन्। जनविश्वास गुमाएको लोकतन्त्र आइसीयुबाट भेटिलेटरमा ग्रासक्यो। जनविश्वासमाथि यति ढूले खेल्वाड ? जुनसुकै देशका नेता केही घटाका लागि मात्रै नेपाल आयो भने पञ्चदेवलको हण्डी खान लाम लागेकै लाग्नेहस्ता स्वाभिमान नमएको प्रमाण पाइला पाइलामा भेटिन्छ।

मिनु मसानीको 'इभोल्यूसन थियोरी अफ सर्भाइल' भन्दै- जो सक्षम छ, ऊमात्र बाँच। शिखण्डीहरू आफूलाई अब्बल सक्षम ठाँरेर बाँचिरहेका छन्। यो भ्रम कतिजलेका लागि हो ? उनीहरू सोच्न पनि सर्वदैनन्। यथार्थमा लोकतन्त्र शिखण्डीहरूले चलाउने सकेनन्, नेपालमा फिट नै भएन, सर्भाइल नै गर्न सकेन।

राजनीतिक शिखण्डीहरू मौका पायो कि बुद्ध बोकेर हिँच्न। मौका पन्यो कि बास्तू पड्काउँच्न। अन्धविश्वास हटाउने भाषण तिने गर्नन्, महिष पुजन र गुस्को पाउमा उनै ढौग्नन्। रावणको चरित्र बोकेर राम राम भन्नन्। साइत छोपेर स्वार्थ पूरा गर्न विछट सिपालु छन्। यसकारण त यी परिवर्तनका बाहकहरू स्वाधीनताको धर्तीमा पराधीनताको सामाज्य खडा गर्न लोकतन्त्र खतरनाक क्रियारूपहरू बास गर्ने पेण्डोराको बाकस भन्दा कम देखिदैनन्।

'डेलपमेन्ट अफ फिडम' मा अमर्त्यसेनले लेखेका छन्- गुलाफको फूल भनेपछि फूलमा सुगन्ध हुनेपर्छ। जनयुद्धलाई वसन्त पर्व भन्नेहरू कागजी फूल देखाएर १५ वर्षदेखि हेरेक दिन शक्ति, सत्तासुन्दरीसँग भेलेन्टाइन मनाइरहेका छन्। भक्ति थापा वीर थिए, यी दुङ्गे सिंहहरू अभिकाको शिखण्डी अवतार हुन् ?

लोकतन्मा कस्तुरीको सुवास आउनुपर्न स्वर्गसरि नेपालमा कुहिङ्ग्ने धुवाँ लोकसी चल्यो ? यो सबै नेतृत्वको दिमागमा शिखण्डीको बासको कमाल हो। १०७५ डिसेम्बर २ मा गीर्वाणिक्रमको पञ्जाञ्चाप बोकेर गएका गजराज मिश्र र चन्द्रशेखर उपाध्याय सुगौली समिता बृतिश झिङ्डियाको शिखण्डी बनेपछि वर्तमान नेपालको लोकतन्त्रसम्म आइपुग्दा शिखण्डीको भूतले नेपाललाई भन्न गाँजेको छ।

अब पनि जनता नचेत्ने ? यीनै शिखण्डी चरित्र बोकेर विहानको परिक्रमा गरिरहने ?

साल्ट ट्रेडिङ फॉरेशन लिमिटेड

द्वारा प्रविद्धित

डॉट ग्राहांस

तौल पूर्ण, सुरक्षा सम्पूर्ण

- ISI स्टान्डर्डको भित्र बाहिर रवर कोट मै बीचमा

स्टिलको जाली भएको ३ तहको होजपाइप

उच्च गुणस्तरको रेगुलेटर

पुनः प्रयोग गर्न न सकिने प्लाष्टिक सिल

भएको सिलिङ्गर

कम्प्यूटर प्राविधिकाट चल्ने प्लान्ट, तौलमा

सोहै आना दुर्घट हुनुहोस

STC PREMIUM RICE

STC Foods

STC Foods</p

पद्धत्यौ हाती बसीकन सँगै वेद, बाइबल, नमाज
पसेकेही नरपशुहरु ध्वस्त पारे समाज ।

मन्यो ज्यूदै त्यो जस्ले बिर्सियो देशको माटो
बाँच्यो त्यो जर्रे पनि जस्ले समिक्षयो देशको माटो ।

कायर भरर पटक पटक मर्नुभन्दा
बहातर भयर यकै पाटक मर्न सकै।

- अग्रियानवाणी

अभियान

साप्ताहिक

सम्पादकीय

प्रियतावादी सिद्धान्तको शिकार प्रधानमन्त्री दाहाल

माओवादी केन्द्रका अध्यक्ष पुष्टकमल दाहाल प्रधानमन्त्री बनेको चार महिना पुगेको छ । यो चार महिनाको दाहाल सरकारको कार्यकाल हेर्दा त्यति उत्साहजनक र जनताका समस्याहरू हल हुन सक्ने सम्भावना देखिएको छैन । प्रधानमन्त्री दाहाल जुन ठाउँमा पुग्छ त्यही उडन्ते गफ गरेर जनतालाई भुक्याउन भने सफल भएका छन् । राजनीतिक दलका नेताहरूमा अहिले प्रियतावादको हावी भाएको छ । प्रियतावाद भनेको संस्थारहित व्यक्तिगत नेतृत्व हो । कुनै एक क्षेत्रमा चर्चामा आएका तथा आफूलाई आफै वौद्धिक ठान्ने व्यक्तिहरू मूल नेतृत्वमा आउने चेष्टा बाहेक अन्य केही हुन सक्दैन । म एकलै जनताको नेतृत्व गर्दछु भन्ने प्रवृत्ति तै प्रियतावाद हो । म एकलै सबै समस्या समाधान गर्न सक्छु मैले समस्या बुझेको छु भन्दै ती सबै समस्याहरू म समाधान गर्न सक्छु भन्ने प्रवृत्ति तै प्रियतावाद हो । अहिले त्यो प्रियतावादको नेतृत्वमा सरकारमा बसेर प्रधानमन्त्री पष्टकमल दाहालले गरेका छन् । मातौं प्रधानमन्त्री दाहालले नवुभेका समस्याहरू केही छैनन् । उनले सबै समस्याहरूको समाधान गर्न सक्छु भन्ने उद्घोष गरिरहेका भएपनि चार महिनाको उनको पछिल्लो कार्यकालमा एउटा पनि समस्या समाधान हुन सकेको छैन ।

आफूलाई निकै प्रियतावादी बताउँदै आएका भएपनि प्रधानमन्त्री दाहाल पछिल्लो समयमा सत्ता स्वार्थमा रुमलिएका छन् । जनताले माओवादी केन्द्रलाई प्रत्याउन छाडि सकेको प्रमाणित त अध्यक्ष दाहालले तै गरिसकको छन् । त्यसको प्रत्यक्ष प्रमाण हो वैशाख १० गते सम्पन्न भएको ३ निवार्चन क्षेत्रमा माओवादी केन्द्रले आफ्ना उम्मेदवार तै खडा गर्न नसक्नु । नेकपा एमालेको बुझ चढेर प्रधानमन्त्री बन्न सफल भएका दाहाल आफू प्रधानमन्त्री बन्ने वित्तिकै कांग्रेसको शरणमा पुगेर नेकपा एमालेसँगको सम्बन्ध विच्छेद गरेका गरेका थिए । त्यसैले प्रष्ट हुन्छ उनी प्रियतावादी नेता हुनु । प्रियतावादी एउटा राजनीतिक समस्या हो यसलाई राजनीतिक संस्कार, पढाइ र मूल्य मान्यताले सञ्चालन हुनुपर्दछ । लोकतन्त्रको सुन्दरता भनेको प्रियतावादी अर्थात व्यक्तिवाद नभएर संस्थाग बैचारिक पार्टी पढाइ नै हो । तर पछिल्लो समयमा आफूलाई मूल धारका पार्टी भएको बताउने र भख्खैरे संस्थापन भएका पार्टी नेताहरू समेत प्रियतावादको शिकार भएका छन् । पार्टीको मूल्य, मान्यता र विचारले भन्दा मूल नेतृत्वको प्रियतावादले तै सञ्चालन हुँदै आएका हुनाले सबै ठूला साना राजनीतिक दलहरूमा प्रियतावाद हावी भएको छ । प्रियतावादीहरू बाहिरबाट हेर्बा प्रतिभाशाली देखिएपनि अति राष्ट्रवादी जस्तै अमेरिकाका पूर्व राष्ट्रपति डोनाल्ड ट्रम्प, रुसका राष्ट्रपति भ्लादिमिर पुटिन, धार्मिक प्रियतावादी भारतका प्रधानमन्त्री नरेन्द्र मोदी र राष्ट्रपाका अध्यक्ष राजेन्द्र लिहुदेन । पहिचान प्रियतावादीमा सीके राउत र उपेन्द्र यादव स्टालिस प्रियतावादी रवि लामिछाने र रविन्द्र मिश्र प्रियतावादीसँग ४ वटा चीज हुँवैन । खास रानीतिक दल हुँदैन भएमा पनि कमजोर हुन्छ । र त्यो संस्थाभन्दा पनि व्यक्तिवादी हुन्छ वा व्यक्ति प्रधान हुन्छ, उनीहरू सिद्धै जनतासँग जोडिन खोज्ञन् । स्पष्ट विचार उनीहरूसँग हुँदैन, उदारवाद समाजवादी राजनीतिक उद्देश्य उनीहरूमा हुँदैन, उत्तराधिकारी योजना तै हुँदैन, नेताले गलत गरेमा पनि जनताले ढण्ड दिने र त्यसको जवाफ दिने अर्को कोही हुँदैन र उनीहरूको ऐतिहासक राजनीतिक विरासत नहने भएकाले उनीहरूले राजनीति संस्कार सम्म सिक्कन पाएका हुँदैन ।

पछिल्लो समयमा माओवादी केन्द्रका अध्यक्ष एवं प्रधानमन्त्री पृष्ठकमल दाहाल त्यस्तै प्रियतावादी नेता भएका छन् । उनको कुनै राजनीतिक संस्कार छैन । आज एउटासँग र भोली अर्कासँग मिल जाने संस्कारलाई नै उनले राजनीतिक संस्कार बनाएका छन् । आफ्नो पार्टीमा उनले आफ्नो उत्तराधिकारी समेत तोकन सकेका छैनन् । आफ्नो स्वार्थलाई नै दाहालले पार्टीको स्वार्थ बनाएका छन् । यनी चमत्कारी नेतृत्व गर्न सकेन स्वाड पार्न सक्ने खुबी भएका नेता भएपनि उनी प्रियतावादी नेता नै हुन् । आफ्नो पार्टीको भन्दा फरक सिद्धान्त बोकको पार्टीसँग उनले गठबन्धन गरेका छन् । माओवादी केन्द्रको निजी सिद्धान्त र विचारलाई कांग्रेसको पाउमा बुझाएका छन् । आफ्नो पार्टीको नीति, सिद्धान्त र विचारलाई छोडेर आफू कम्पुनिष्ट नेता नै भएको स्वाड पार्न उनी खाप्सिस भएकाले गर्दा उनी प्रियतावादी नेताकै रुपमा चिनिएका भएपनि केही समयको लागि जनतालाई झक्काउन भने उनी सफल भएका छन् ।

लागि जनतालाई भुक्याउन भने उना सपेल भेद्धा छौं।
राजनीती भनेको देश विकासको लागि र जनताको हितमा हुनुपर्नेमा अहिले
दाहाल सरकारले राजनीतिको लागि विकास भन्ने सिद्धान्तलाई अधि सारेको छ।
राजनीतिका लागि विकास भन्ने सिद्धान्तले गर्दा तै उनी प्रत्येक पाँच वर्षमा नयाँ
नयाँ निर्वाचन क्षेत्र खोज्नुपर्ने अवस्थामा पुगेका छन्। यो सबै चरित्र प्रियतावादी
सिद्धान्त भित्रै पर्ने भएकाले गर्दा पुष्टकमल दाहाललाई सिद्धान्त, नीति र विचार
बोकेको व्यक्ति हुन् भन्नु भन्दा उनी प्रियतावादी सिद्धान्तको आधारमा जनतालाई
भुक्याउन सक्ने नेता हुन् भन्ने हामीले ठहर गरेका छौं। उनीमाथि अस्थिर
राजनीतिक चरित्र भएको नेता कै रूपमा समेत चिनिए आएका छन् भन्ने हाम्रो
ठम्पाई समेत रहेको छ।

कस्तो हो लोकतन्त्र
नेताले जित्ने, जनताले हार्ने ?

• देवेन्द्र चूडाल

devendrachudal@gmail.com

उम्मेदवारलाई पनि अस्वाभाविक रूपमा जिताएर
जनताले थोरै भएपनि आफ्नो निराशालाई
निकास दिएका छन् । जनताको निराशालाई
आशामा बदल्ने काम राजनीतिक दल र तिनको
नेताहरूकै भएको भएपनि अहिलेका अवस्था हेर्दै
त्यस्तो देखिएको छ । मुलधारको राजनीतिक
भन्दा बाहिरको रास्वपाले कस्तो आकार लिन्छ
भन्ने सकिने अवस्था अहिले नै देखिएको
नभएपनि यस्तो राजनीतिक पर्यावरण अशोभनिए
तवरमा प्रियतावाद हुर्कीरहेको भन्ने सहजै
अनुमान लगाउन सकिन्छ । प्रियतावादबाट
ठिगिने भनेका जनता नै हुन् । प्रियतावाद भनेको
जनतालाई ठग्ने प्रमुख माध्यम हो । त्यसभित्र
अतिराष्ट्रवाद, धर्मवाद, जातिवाद, उग्राष्ट्रवादात

२०४६ सालको राजनीतिक परिवर्तन पछि नेपाली कांग्रेसले नै सबैभन्दा बढी समय सत्ताको नेतृत्व गरेको भएपनि पछिल्लो समयमा कांग्रेस विस्तारै ओरालो लाग्दै गएको छ । कांग्रेसले आफ्नो सिद्धान्त र नीति अनि विचारलाई परिच्याग गर्दै गएको छ । त्यसको प्रत्यक्ष प्रमण हो वैशाख ९० गते भएको तनहुँ निर्वाचन क्षेत्र नं १ बाहेक चितवन निर्वाचन क्षेत्र २ र बारा निर्वाचन क्षेत्रमा त आफ्नो उम्मेदवार सम्म खडा गर्न नसक्न ।

तनहुँ निर्वाचन क्षेत्र १ मा कांग्रेस नराम्रोसँग पराजित भएको छ भने चितवन निर्वाचन क्षेत्र नं. २ मा समेत पराजित भएको छ । यो उपनिर्वाचनको परिणामले कांग्रेसलाई नराम्रो भड्का दिएको छ । कांग्रेसले आफूलाई मात्र लोकतन्त्रवादी पार्टी भन्ने गरेको र आफू बाहेक अरु सबै कम्युनिष्ट हुन भनिरहेको बेला भण्डै १ वर्ष अघि गठन भएको राष्ट्रिय स्वतन्त्र पार्टी (रास्वपा)ले कांग्रेसलाई तुलो भटका दिएको छ । कांग्रेस त्यागेर रास्वपामा गएका अर्थशास्त्री डा. स्वर्णिम वागलेले नै कांग्रेसका उम्मेदवारलाई तनहुँ १ मा भारी मतले पराजित गरिएका छन् । वाग्ले उपनिर्वाचन हुनु भन्दा केही अगाडि मात्र रास्वपामा गएका थिए । वाग्लेलाई पराजित गर्न प्रधानमन्त्री पुष्पकमल दाहाल सहित कांग्रेसका सभापति शेरबहादुर देउवा, माधव नेपाल र डा.

राजनाता राष्ट्रपति हुए पृथिवी, नायक नायर १८ अ. बाबुराम भट्टराई तनहुँ पुगेर कांग्रेसका उम्मेदवार गोविन्द भट्टराईको पक्षमा मत मागेका थिए। प्रधानमन्त्री दाहालले त भट्टराईलाई जिताएर पठाउनुहोस् म मन्त्री बनाईदिन्छु भन्ने आश्वासन समेत जनतालाई दिएका थिए। तर जनताले बहालवाला प्रधानमन्त्री र तीन पूर्व प्रधानमन्त्रीको आग्रहलाई अस्वीकार गरि वारलेलाई भारी मतले विजयी गराएका छन्। जनतालाई पटक पटक झुठा आश्वासन दिएको र निर्वाचित भएपछि सत्ताको खेलमा नै नेताहरू सक्रिय जनताका जावनसंग जाओङ्छ ।

अहिलेको लोकतन्त्रमा त्यस्तो कुनै रूप देखिएको छैन। त्यसेले भन्न सकिन्छ दल र नेताहरू विजेता भएका छन् तर नागरिक पराजित हुँदै गएका छन् भनेर। नेताहरूको सिमित बृतमा जोडिएको यो लोकतन्त्रलाई नागरिकका समस्या र कठिनाईसँग जोडिन आवश्यक रहेको छ। राजनीतिक व्यवस्था बदल्न फेरी जनताले सडकमा आउन नपरोस त्यसको हेका दल र तिनका नेताहरूलाई बेलैमा होस् ।

भएका हुनाले यस पटकको उपनिर्वाचनमा जनताले पुराना दललाई विश्वास गर्न सकेन् अहिले सत्य वास्तविकता भनेको यही हो । जनतालाई एक दुई पटक ढाँटन सकिन्छ सँधैभरी ढाँटन सकिंदैन भने प्रमाणित त यस पटकको उपनिर्वाचनमा देखिएको परिणामले नै देखाइदिएको छ । अब पनि आफूलाई पुराना पार्टीहरू भन्नेहरू नसच्चिएको खण्डमा २०८४ मा हुने आम निर्वाचनमा उनीहरूको पत्तासाफ हुने अवस्थामा उनीहरू पुगेका छन् ।

हालै सम्पन्न भएको तीन क्षेत्रको उपनिर्वाचनमा विलक्कल नयाँ दल र नयाँ दलका

र राजनीतिक कार्यको धरातलमा दलहरू निर्वाचनमा होमिएका थिए ? सत्ता गठबन्धनले गठबन्धनका उम्मेदवारलाई मत मार्गदा यसको उत्तर दिन सकेको थिएन ।

तनहुँमा पुगेर प्रधानमन्त्रीले कांग्रेसका उम्मेदवारलाई आफ्नो साभा उम्मदवावार भएको बताउँदै उनलाई जिताएर पठाउनुहोस मन्त्री बनाइदिनन्छ भन्ने उधारो आश्वासन जनतालाई दिएका थिए । कांग्रेसका सभापति देउवाले समेत अनेक आश्वासन बाँडे । अर्थात सत्ता गठबन्धनका नेताहरूले उधारो आश्वासन बाहेक आफ्ना उम्मेदवारलाई मत मान्ने आधार नै देखिएको थिएन । सत्ता गठबन्धन र त्यसमा पनि कांग्रेस सिंगो संयन्त्र जसरी चितवन र तनहुँमा केन्द्रीत थियो त्यो स्वाभाविक छँदै थिएन । त्यही कारणले गर्दा पनि जनताले कांग्रेसका र सत्ता गठबन्धनका साभा उम्मेदवारलाई पत्त्याईदिएन् । प्रधानमन्त्री सहित कांग्रेसका सपभाति लगायत महामन्त्रीले रास्वपाका उम्मेदवार वाग्लेलाई व्यक्तिगत गाली गलौज गर्नु बाहेक अन्य विषयमा कही नबोलेका हुनाले तनहुँ र चितवनमा कांग्रेसका र सत्ता गठबन्धका साभा उम्मेदवारलाई दुवै ठाउँमा रास्वपाका उम्मेदवारले नराप्रोसांग पराजित गरेर आफूलाई बैकल्पिक शक्तिको रूपमा उभ्याएका छन् ।

पुराना दलले सत्ता प्राप्तिका लागि जसरी आफ्नो नीति, सिद्धान्तलाई छोडेर सत्ताभोगमा लागे त्यसरी नै नयाँ दलहरू पनि हतार हतारमा सत्ता भोगमा नै लाग्नु भनेको किमार्थ उचित हुन सक्दैन। नयाँ दलहरूले पुरानाले सक्दैनन् सकेनन् हामी सक्छाँ, गछाँ भन्नु बाहेक अन्य केही गरेको र उनीहरूको कुनै ठोस कार्यक्रम समेत देखिएको छैन। हामी नै विकल्प हाँ भनेपनि तिनले पनि जनतालाई भरोसायोग्य विकल्प दिन सकेको देखिएको छैन। राजनीतिमा लागेपछि सत्ता भोगको लागि लाग्नु अन्यथा होइन तर तिनले विर्सन नहुने कुरा के हो भने मुद्दा अनि राजनीतिक सिद्धान्त र जग विनाको सत्ता प्राप्तिको दौडले लोकतन्त्रको संस्थागत विकासलाई बल पुऱ्याउन सक्दैन। निर्वाचनलाई सत्ता हातियारको माध्यम मात्र बनाउन खोज्या लोकतन्त्र बलियो हुन सक्दैन। बरू त्यसबेला लोकतन्त्रकै खिल्ली उड्छ। त्यसैले परम्परावादी र नयाँ दलहरूले बैलैमा सचिवएर त्यसतर्फ ध्यान पुऱ्याउनु आवश्यक रहेको छ।

रहेहूँ उं।
यस पटकको उपनिवार्चनको परिणामले
सत्ता समिकरण र राजनीतिमा खासै असर
नपर्न भएपनि परम्परावादी दलहरू नेपाली
कांग्रेस, नेकपा एमाले र माओवादी केन्द्रलाई
भने राम्रो पाठ सिकाएको हुनुपर्दछ । रास्वपाको
जिल्ला तहमा कुनै कमिटीहरू समेत गठन
भएका छैनन् । उसका कुनै पनि भातृ संगठन
समेत रहेका छैनन् । प्रदेशसभामा उसले आफू
ना उम्मेदवार नै उठाएको छैन । प्रदेशसभा
मुलुकको लागि बोझ भएको भन्दै प्रदेशसभा
खारेज हुनुपर्न उसको अडान रहेको छ ।
तर जिल्ला तहमा संगठन भएका र धेरै भातृ
संगठनहरू समेत भएका कांग्रेस, एमाले र
माओवादी केन्द्रका नेता तथा कार्यकर्ताहरूले
समेत आफ्नो उम्मेदवारलाई मत दिएनन्
अपिती चित्र 2

आखरा किन ?
सत्ता गठबन्धनका उम्मेदवारलाई नराप्तोसँग जनताले पराजित गरिएकाले गर्दा पुष्कमल दाहाल नेतृत्वको सरकारलाई जनताले पत्त्याएको देखिएन । नेपाली कांग्रेसले आफ्नो पार्टीको नीति, सिद्धान्त र विचारलाई पुष्कमल दाहालको पाउँमा बुझाएकोले गर्दा पनि कांग्रेसकै नेता तथा कार्यकर्ताहरूले कांग्रेसका उम्मेदवारलाई मत दिएनन् । सत्ता गठबन्धनमा रहेका १० दलका उम्मेदवार दुई निर्वाचन क्षेत्रमा पराजित हुनु भनेको सत्ता गठबन्धनकै असफलताको धोतक हो । अब कांग्रेस र एमाले सचिवाएर अधि बढ्न नसकेको खण्डमा उनीहरूपनि सकिने नै हुन् । त्यसैले गर्दा कांग्रेसले आफ्नो हैसियत अनुसार अहिलेको सत्ता गठबन्धनबाटबाहिर आएर नेकपा एमालेको सहयोग र समर्थनमा सत्ताको नेतृत्व लिएर जनताको सेवामा लाग्नु नै राष्ट्र र जनताको हितमा हुने प्रष्ट रूपमा देखिन्छ । त्यसैले अब कांग्रेस, एमाले मिल्नुको विकल्प रहने । अहिलेको लोकतन्त्रलाई कसैबाट संकट छ भने नेताहरूबाट संकट देखिन्छ । सत्ता मोह र व्यक्तिगत स्वार्थले गर्दा लोकतन्त्र नै संकटमा पर्न सम्भावना समेत देखिएको छ । त्यो पनि नेताहरूलाई काण्ण ।

स्थापित दलहरूलाई उपनिवाचिनको भटारो

रश्मी आचार्य

तनहुँ क्षेत्र नं १ को परिणाम घोषणा हुन पाउँदै एमाले बागलुङ अध्यक्ष हिराबहादुर केसीले सामाजिक सञ्जालमा लेखे- 'सचिवने कि सविकने ?'। सामान्य मतदाताले मात्र नभई जिम्मेवारीमा रहेकाहरूले नै यसरी समाजिक सञ्जालमै लेखेका छन्। स्थापित दलनिकट सक्रिय कार्यकर्ताले नै यो प्रश्न स्वयं आफू र आफ्नो पार्टीलाई तेस्याइरहेको स्पष्टै देखिन्छ। के उनीहरूले लेखेजस्तै गरी उनका दल र तिनका नेतृत्वले यस प्रश्नलाई तुम्को छन्? के यो परिणाम स्वाभाविक हो त ? गठबन्धन नै बनाएर चुनाव लडेका तूला दलहरूले समेत किन अपेक्षित नजिता त्याउन सकेनन्? उनीहरूको 'अपिलिङ' पावरभन्दा भर्खर खुलेको दलको अपलिङ पावर किन मतदाताले रुचाए ? यो मौन विद्रोह मात्र हो वा दल नै अदलबदलको अवस्था हो ? उनीहरूले गम्भीर समीक्षा गर्न्।

तथ्यले भन्द, तनहुँ १ मा ०७९ मा सम्पन्न निर्वाचनमा समानुपातिकतर्फ काग्रेसले २० हजार १५८, एमालेले १६ हजार ६८३, रास्वपाले १२ हजार ७५३, माओवादी केन्द्रले सात हजार ३२६ र एकीकृत समाजवादीले १५० मत प्राप्त गरेका थिए। काग्रेस नेतृत्वमा रहेका गठबन्धनको कुल मत जोड्दा २८ हजार ४८१ हुन्छ। तर, प्रत्यक्षतर्फको मत हेर्दा काग्रेस उम्मेदवारले २५ हजार ३६९, एमाले उम्मेदवारले १९ हजार ८८१ र रास्वपा उम्मेदवारले ६ हजार ८८६ मत पाएका थिए।

उपनिवाचनमा भने रास्वपा उम्मेदवारले ३४ हजार १९८ मत त्याएर विजयी हुँदा काग्रेस उम्मेदवारले २० हजार १२२ र एमाले उम्मेदवारले ८ हजार ४८८ मत प्राप्त गरेका छन्। दुवै मतसँग उपनिवाचनमा तीनै पार्टीका उम्मेदवारले प्राप्त गरेको मत दाँज्दा मतदाताले मन र मत दुवै बदलेको देखिन्छ।

गठबन्धनले प्रत्यक्षतर्फको ५ हजार २३१ र समानुपातिक तर्फको ८ हजार ३५९ मत गुमाएको देखिन्छ भने रास्वपाले प्रत्यक्षतर्फ २८ हजार ३२ र समानुपातिक मतमा २२ हजार १४५ मत थेपेको देखिन्छ। एमालेले भने प्रत्यक्षतर्फको ११ हजार ६२२ मत र समानुपातिक मतमा ८ हजार ३२४ मत गुमाएको देखिन्छ। यसरी हेर्दा अधिल्लो निर्वाचनको मत अत्यधिक गुमाउनेमा एमाले नै देखिन्छ। त्यसेगरी चितवनमा पहिलेभन्दा कम प्रतिशत मतदान हुँदा पनि अधिल्लोपटक भन्दा बढी मतान्तरले रास्वपा उम्मेदवारले निर्वाचन जितेका छन् भने अरु पार्टीको मत घटेको छ। यो अवस्था आउनुमा एउटा मात्र कारण छैन। कतिपय दृश्य त कतिपय अदृश्य कारण पनि हुन सक्छन्। पदार्पणाडिका कारण खुन्वै पनि जालान्। त्यसका लागि केही समयको धैर्य जस्ती छ। कतिपयले यस निर्जालाई ०६४ मा माओवादीमा आएको भेलबाढीजस्तै हो समेत भेनेका छन्। कतिपयले त्योभन्दा यो धेरै भिन्न हो भेनेका छन्। आग्रह या पूर्वाग्रहभन्दा पनि वस्तुनिष्ठ भएर सोच्चा बहुकारणको एकमुष्टि रूप यसपटकको परिणाम हो भन्न सकिन्छ। जसलाई स्थापित दलहरूले गहिरो गरी मनन गर्न जस्ती छ।

गठबन्धन नरुचाउनु : गठबन्धन गरेपछि स्वतः चुनाव जितिन्छ वा अधिल्लोपटक प्राप्त मत स्वतः आइहाल्ल उपनिवाचनको परिणामले ठाडै अस्तीका गरिदिएको छ। स्वार्थले भरिएको, पदीय लेनदेनले लत्पतिएको, भागबन्दामै रूमालिएको र जनताका समस्याबाट पूर्णतः विमुख भएको राजनीतिक सिन्डीकेट तोडनुपर्छ भन्ने मान्यता यस उपनिवाचनले उजागर गरेको छ।

स्थापित भनिएका दलहरूले गठबन्धन गरेर राजनीतिक सिन्डीकेट खडा गर्न खोजे पनि त्यसलाई जनताले सिवकार्देन भन्ने बलियो उदाहरण यसपटक जबर्जस्त स्थापित भएको छ। जनताका एजेंडा र सुयोग्य पात्र लिए र जाँदा गठबन्धन आवश्यक छैन भन्ने सन्देशसमेत यस निर्वाचनबाट प्रवाहित भएको छ। जुन कुरा आगामी राजनीतिक कोर्सका लागि महत्वपूर्ण र दूरगामी महत्वको छ।

दलहरूको गठबन्धनभन्दा जनतासँगको गठबन्धन ज्यादा बलशाली हुन्छ भन्ने मान्यता वेलैमा बुझन र जनतासँग बलियो गठबन्धन गर्न यस परिणामले दलहरूलाई महत्वपूर्ण पाठ सिकाएको छ।

निर्वाचन चलिरहेको समयमा काग्रेस र एमालेबीच चितवन र तनहुँमा एक-अर्कालाई सहयोग गर्ने गरी संवाद भएको तर निष्कर्षमा नुगेको भनेर जुन समाचार सम्प्रेषण भयो (भलै त्यो काम भएर आयो वा नभई आयो ?) त्यसको पहिलो फाइदा रास्वपाले उठायो। न त ती दलले त्यो समाचारको तथ्यपूर्ण तवरले खण्डन नै गरे, न त कुनै टिप्पणी नै गरे।

रास्वपालाई हराउन स्थापित दुई ठूला दल एक ताँचमा बसे भन्ने जुन समाचार बाहिरियो, ती दललाई त्यसैले कमजोर बनायो भने त्यसले रास्वपाको उचाइ हवातै बढाइदियो। यस्ता अपरिपवर र बच्चना व्यवहार नेताहरू किन गर्न्दैन् ? त्यसो गरेर उनीहरूले राजनीतिक कोर्स कहाँ लैजान खोजेका हुन् ? उदेकलागादो विषय छ। परिणाम पनि अन्ततः त्यस्तै देखियो। बाँकी सबै दलका उम्मेदवारले प्राप्त गरेको मत जोड्दा २८ हजार निकै अगाडि देखिए। यसर्थ, यस निर्वाचनको गम्भीर समीक्षा नगरी दलहरू उम्कन मिल्दैन।

अविश्वासको उजागर : स्थापित दलहरूप्रति आमजनतामा कुन हदसम्मको आक्रोश र निराशा छ भने तथ्यको उजागर मतपरिणामले गरिदिएको छ। ०४८ पछिका अधिकाश निर्वाचनमा काग्रेसले एकछत्र जित्तै आएको क्षेत्रमा माओवादी र एकीकृत समाजवादीको समर्थन हुँदासमेत काग्रेस पराजित हुन भेनेको गम्भीर आत्मसमीक्षाको विषय हो। त्यसेगरी, एकपटक भए पनि जित निकालेको एमालेले अत्यधिक मत गुमाउनु भेनेको गम्भीर चिन्ताको विषय हो। निर्वाचन जित्नु वा हार्नु स्वाभाविक पाटो हो, तर आफ्नो मतसमेत सरक्षण गर्न नसक्नु भेनेको सबैभन्दा लज्जाको विषय हो। यसर्थ स्थापित दलप्रति सिर्जना भएको अविश्वासलाई विश्वासमा बदल्नु नै आजाको प्रधान चुनौती हो। के यस चुनौतीलाई उनीहरूले सचिवने मौकाका रूपमा ग्रहण गर्न सक्छन् ? परिस्थितिले भन्दै छ, यो उपनिवाचनको परिणाम नै उनीहरूका लागि सचिवने अन्तिम मौका हो। लौरै उठाए पनि पार्टीले जित्तै, 'यो हाम्रो पार्टीको पकेट एरिया हो, गढ वा लालकिला हो भन्नेजस्ता दाबीलाई यस निर्वाचनले खण्डित गरिदिएको छ। भोटरहरू सर्दै कसैका स्थायी हुँदैनन, तिनीहरू सबैका हुन्। मूलतः जसले मन जित्तै, उसेका हुन्। जसप्रति आशा र भरोसा जाग्छ, उसेका हुन् भन्ने सत्यता स्थापित गरेको छ।

दलहरूले पार्टीभित्र अपनाइरहेको गलत अभ्यासबाट पनि जनताले दिक्षारी महसुस गरेको सजिलै बुझन सकिन्छ। पार्टीभित्र न्यायभन्दा पनि धनवाद, उनवाद र आफन्तवाद लादिएको, राम्रोभन्दा पनि 'हाम्रो' भन्ने परिपाटी बढेको टिप्पणी सर्वत्र देखिएको छ। दलहरूभित्र मूल्यांकनको सही मापदण्ड नबनेको 'कसैलाई अवसरको खातैखात त कसैको सधै रितो हात' जस्तो देखिएको, मरिमी काम गर्ने एकथरी, तर अगसर पाउनेजस्ति सधै अर्कोथरीजस्तो देखिएको जनगुणासो बढै जानुले उनीहरूप्रति जनताको विश्वासको आधार धर्मराएको देखिन्छ। धर्मराएको विश्वास पुनः आर्जन गर्न उनीहरूले पात्र र प्रवृत्ति

दुवै बदल्नुपर्ने चौतर्फी दबाब सिर्जना भएको छ।

पात्र र प्रवृत्ति बदल : स्थापित दलहरूभित्र आन्तरिक लोकतन्त्रको स्थापित भएको छ। जनताका एजेंडा र सुयोग्य पात्र लिए र जाँदा गठबन्धन आवश्यक छैन भन्ने सन्देशसमेत यस निर्वाचनबाट प्रवाहित भएको छ। जुन कुरा आगामी राजनीतिक कोर्सका लागि महत्वपूर्ण र दूरगामी महत्वको छ।

पनि मलजल हुने उही पुराने प्रवृत्तिलाई हो, 'अनुहार नयाँ देखिए पनि यिनीहरू पुराने प्रवृत्तिका पक्षपोषक हुन भन्ने आमनोविज्ञान बनेको देखिन्छ। जनतामा जबर्जस्त स्थापित यो मनोविज्ञान विर्जिन अब दलहरूले पात्र र प्रवृत्ति दुवै बदल्नुपर्ने चुनौती खडा भएको छ। उपनिवाचन भेनेको एउटा अंश मात्र हो, यसलाई प्रवृत्ति भागिएको छ। कसैलाई नयाबी चलाउन खडा गरिने, कसैलाई स्वघोषित उत्तराधिकारी बन्न हतार हुने त कसैको

भने बहुतै कठिन छ। विगतका अम्यासले भन्छ- पुलिस्टहरू समस्याको उठान गर्न सफल देखिन्छन्, तर तिनको समाधानको विकल्प दिन भने अस्पष्ट देखिन्छन्।

खासगरी उनीहरूमा कस्तो शासन व्यवस्था ? कस्तो आर्थिक नीति ? कस्तो पराष्ट्र नीति ? आदि विषयमा अस्पष्टता भारी मात्रामा छ। पुलिस्टहरूको प्रभाव बढै गयो भने यो अस्पष्टता भन्ने बढैन जाने खतरा पनि सँगसँगै छ। राजनीतिक अस्थिरताले थिलथिले भएको देशमा पुलिस्टहरूको अस्पष्टताले भन्ने अस्थिरता बढैन जाने सम्भावना पनि उत्तिकै छ। त्यसतर्फ दलहरूले होसियारी अपनाउन जलरी छ।

उपनिवाचनमार्फत मतदाताले हानेको भटारोलाई दलहरूले एकपटको भटारो त हो नि। भनेर हल्का रूपमा बुझे भने त्यसबाट उनीहरू सचिवने होइन, सचिवनेछन्। यसलाई सचिवने मौकाका रूपमा बुझे भने त्यसले उनीहरूलाई पुनर्जावन दिन सक्ने सम्भावनालाई नकार भने सकिँदैन। किनकि आज पनि राष्ट्रिय शक्तिका रूपमा विकास गर्न सामर्थ्य उनीहरूसँगै छ। देशलाई स्थिरताको कोर्समा लैजान र जनताबीच देखिएका असन्तुष्टि हल गरी आशाको सञ्चार गर्न दलहरूले अपेक्षाकृत राम्रो गर्न नसकेका कारणले उदाएका देखिन्छन्। स्थापित दलहरूका कमजोरी केलाएर, जनतामा व्याप्त निराशा उजागर गरेर, निरन्तर परिवर्तनको चाहना र

नेपाली लोकतन्त्र जय होस्

धर्मन्द्र भा

वैशाख ११ गते लोकतन्त्र दिवस। नेपाली लोकतन्त्र स्थापित भएको दिन। नेपाली लोकतन्त्रले आज १७ वर्ष पूरा गरेको छ। दोस्रो जनआन्दोलनका रूपमा चर्चित २०६२/६३ को राजनीतिक आन्दोलन सफल भएको आजको दिन अर्थात् वैशाख ११ को दिनलाई स्मरण गर्दै यो दिवस मनाउने गरिन्छ।

विसं २०६२/६३ को आन्दोलनपछि आजैको दिन तत्कालीन राज्यसत्ता आन्दोलनकारी शक्तिसँग सम्झौता गर्न बाध्य भएको थियो। विसं २०६३ वैशाख ११ का राति राजतन्त्रले संसद पुनःस्थापनाको घोषणा गरी आफ्नो आयु अन्त्यको दिन गणाना प्रारम्भ गरेको थियो। निश्चय पनि आजको दिन नेपाल र नेपालीका लागि विशेष छ। थुप्रै सहिदको शहादतपछि स्थापित यो दिनको भावनात्मक महत्व हाम्रा लागि निश्चय पनि स्मरणयोग्य छ। यस दिनपछि मात्र नेपालीले स्वयंलाई देशको सम्प्रभु नागरिकका रूपमा स्थापित र परिभाषित गर्ने अवसर प्राप्त गर्न सकेका हुन्। रैरीबाट जनता-नागरिक बनेका हुन्। दोस्रो जनआन्दोलनको सर्वाधिक महत्वपूर्ण उपलब्धि नै देशमा लोकतन्त्र स्थापित हुनु हो।

विगतमा दुई सय ४० वर्षभन्दा बढी समयदेखि सञ्चालन हुँदै आएको राजतन्त्रको अन्त्यको जग आजैको दिनले बसाएको हो। आजैको दिनको जगमा टेकेर नेपालमा गणतन्त्र स्थापना भएको हो भन्दा असत्य ठहर्दैन। एउटा व्यक्ति र परिवारबाट देशको शासन सत्ता जनतामा आउने कुराको सुनिश्चितता यही दिनले गरेको हो। यस अर्थमा आजको दिन नेपालीका लागि निकै विशेष छ।

त्यसो त २०६२/६३ को आन्दोलनको विरोध र आलोचना गर्नेहरूको पनि कमी छैन। तर तिनले पनि के दुझुपर्छ भने विरोध र आलोचना गर्न अधिकार पनि तिनलाई यही लोकतन्त्रले दिएको हो। लोकतन्त्रको सर्वाधिक महत्वपूर्ण पक्ष नै यही हो कि यसले आफूविरुद्ध पनि विचार अभियक्त पर्ने स्वतन्त्रता आम व्यक्तिलाई प्रदान गर्दछ, जुन कुरा हिजोको राजतन्त्रमा सम्भव थिएन। लोकतन्त्रको मूल ध्येय नै आम व्यक्तिलाई अधिकारसम्पन्न बनाउँचै देशमा सकारात्मक परिवर्तन ल्याउनु हो।

लोकतन्त्र दिवसका बारेमा चर्चा गरिरहँदा सर्वप्रथम लोकतन्त्रको अर्थ र परिभाषाकै सन्दर्भमा कुरा गरेर नेपाली लोकतन्त्रको विश्लेषण गर्नु जरूरी हुन्छ। प्रसिद्ध दार्शनिक एरिस्टोल २९८स्तु ० ले लोकतन्त्रलाई परिभाषित गर्न सन्दर्भमा लोकतन्त्रमा धनीभन्दा गरिबहरू बढी शक्तिशाली हुन्छन् किनकी समाजमा गरिबहरूको वर्चस्व हुन्छ भने भनेका छन्। अर्का प्रसिद्ध विचारक एवं अमेरिकाका पूर्वराष्ट्रपति अब्राहम लिङ्गनको, जनताद्वारा जनताका लागि जनतामार्फत गरिने शासन व्यवस्था नै वास्तविक लोकतन्त्र हो, भन्ने भनाइबाट आजको युगमा कोही पनि अनभिज्ञ छैनन्। लोकतन्त्रका बारेमा थोरै पनि जानकारी राखे जो कोहीले पनि लिङ्गनको यो भनाइका बारेमा थाहा पाएका छन्।

यस शातब्दीका महान विचारक नोेल पुरुस्कार विजेता अमर्त्य सेनले लोककल्याणकारी राज्य र सरकारका सन्दर्भमा लोकतन्त्रको महत्व प्रस्तु याउँदै भनेका छन्, समाजलीन समाजमा लोकतन्त्रिक मूल्यमान्यतालाई आत्मसात गरेको सरकारले मात्र जनताका आधारभूत आवश्यकता र वाहनालाई सम्बोधन गर्ने सामर्थ्य राख्दछन्।

अर्का विचारक समाजशास्त्री जेम्स माहोनीले व्यक्त गरेको विचार पनि निकै महत्वपूर्ण छ। उनको विचार मननीय मात्र छैन, विश्लेषण गर्ने हो भने उनको विचारले लोकतन्त्रिक शासन व्यवस्थाको परीक्षण गर्ने कसी पनि होभन्दा अस्वाभाविक हुँदैन। उनको शब्दमा-

लोकतन्त्रले सहभागितामूलक शासन व्यवस्थामा विश्वास गर्दछ, पारदर्शीताको वकालत गर्दछ र उत्तरदायित्वलाई सँझैभरि आत्मसात गर्दछ। उनको विचारको विश्लेषण गर्ने हो भने लोकतन्त्रका सन्दर्भमा आजको शासन सहभागितामूलक, पारदर्शी र उत्तरदायी हुनुपर्छ भन्ने कुरा स्पष्टरूपमा बुझ सकिन्छ। बुझुपर्छ।

पछिलो पुस्ताको लोकतन्त्रको कुरा गर्ने हो भने लोकतन्त्र प्रतिनिधिमूलक होइन सहभागितामूलक हुनु जरूरी छ। लोकतन्त्रका सञ्चालकहरूको ध्यान यसतर्फ जितिसक्दौ छिटो आकर्षित हुनु आवश्यक छ। माथि उल्लेखित विभिन्न विचारहरूको आलोकमा विश्लेषणको प्रयत्न गर्ने हो भने नेपाली लोकतन्त्रको विद्यमान अवस्थाबाट पूर्णतः सन्तुष्ट हुन सकिने अवस्था छैन। माथिका सबै विचारले नागरिक र जनतालाई केन्द्रमा राखेको छ। तर नेपाली लोकतन्त्रको अवस्थाको मूल्याङ्कन गर्ने हो भने यहाँ जनतालाई केन्द्रमा राख्ने कुरामा अर्कै केही समस्या छन्। लोकतन्त्र दिवसको सन्दर्भमा एउटा कुरा स्वीकार्ने पर्छ, नेपाली लोकतन्त्र अर्कै पनि सुवृद्ध र संस्थागत हुने दिशामा अनेकै चुनौती र समस्या विद्यमान छन्। लोकतन्त्र धेरै हेदसम्म जनतालाई आवश्यक सेवा प्रदान गर्न सेवा प्रदायक संयन्त्र हो। तर दुःखका साथ भन्नुपर्ने हुन्छ नेपाली लोकतन्त्रले आफूमा यो चरित्रको सुमुचित विकास अर्कै पनि गर्न सकेको छैन। विभिन्न नाममा हुने अनियमितता र भ्रष्टाचार नेपाली लोकतन्त्रका प्रमुख चुनौती बनेका छन्। यसैरीगी नातावाद र कृपावाद अर्काथरि धमिरा बनेका छन्। जबकी यी विसङ्गतिहरूको लोकतन्त्रसँग कुनै साइनो हुँदैन। यस्तै विसङ्गतिहरूबाट समाजलाई मुक्त पारी जनतालाई आवश्यक सेवा सहज रूपमा प्रदान गर्ने प्रत्यक्षित गर्ने सुवृद्ध र संस्थागत विद्यमान छुन्नी र विभिन्न विकासको मार्गमा होमिएका छन्। नागरिकले विगतदेखि वर्तमानसम्मको अनुभवको आधारमा लोकतान्त्रिक शासनलाई उत्कृष्ट उठाउँदैन। आज फस्केलाभाट लोकतन्त्र विरोधीहरूले लोकतन्त्र नै अफाप भयो भन्ने प्रचार गर्ने अवसर पाएका छन् र यसमा कुनै शङ्खा छैन उनीहरूलाई यो अवसर नेपाली लोकतन्त्रका सञ्चालकहरूले नै प्रदान गरेका हुन्। लोकतन्त्रका पक्षपातीहरू यी विषयमा गम्भीर हुन नसकदा अधिनायक र एकाधिकारवादीहरूका लागि यो रिति अनुकूल हुने खतरा बढेको कुरालाई अस्वीकार गर्न सकिन्दैन। कम्तीमा अहिले सरकारको नेतृत्वमा रहेकाहरूका लागि यी कुरा सोचनीय छन्, हुनुपर्दछ।

लोकतन्त्रका सन्दर्भमा देखिएका र देखिने यी समस्या नेपालको मात्र नहुन

सक्छ। कुनै न कुनै रूपमा विश्वमै यसबाटे बहस चलिरहेका छन्। पछिला दिनहरूमा विश्वमा लोकप्रियताबादको अवधारणाले स्थान बनाउन खोजेको पाइन्छ। आम व्यक्ति सिद्धान्त र व्यवहारम्बना पनि यदाकदा लोकप्रियताको चासीमा फस्न पुग्छन्। यस्तो लोकप्रियताले व्यक्तिपूजनको अवस्थाको सिर्जना गर्दछ र यस्तो अवस्थाले कालान्तरमा लोकतन्त्र नै सङ्कटमा पर्न सक्ने सम्भावना निप्पत्तिसँग सम्भावना निप्पत्तिसँग सम्भावना निप्पत्तिसँग सम्भावना निप्पत्तिसँग।

कुनै दुई मत छैन, विश्वके उत्कृष्ट शासन व्यवस्था हो, यसमा शङ्खा छैन तर लोकतन्त्र कहिलै पनि स्वयम्भा पूर्ण शासन प्रणाली होइन, यसमा पनि शङ्खा हुन सक्नैन। सत्य त के हो भने लोकतन्त्र मात्र यस्तो शासन प्रणाली हो, जसले स्वयम्भा उत्कृष्टताहरू थन र सर्वोत्कृष्ट बनाउन आवश्यक संयन्त्र, अवश्य र सिद्धान्तहरूको उपरिथि तथा संलग्नतालाई स्वीकार गर्दछ।

लोकतन्त्रको विकल्प भनेको निरन्तर लोकतान्त्रिकरण मात्र हो। लोकतन्त्रका मूल्य पद्धतिमा परिष्कृत गर्दै मानव चाहनाको उच्चतम् सम्बोधनमार्फत प्रणालीगत सुधारमा विन्तन-प्रवाह जारी छ। लोकतन्त्रले सामाजिक जीवनमा पारेको अद्भूत प्रभावलाई आज विश्वव्यापीरूपमा स्वीकार गरिएको छ।

नेपालमा लोकतन्त्र र यसपछि गणतन्त्रको स्थापना भएको छ र विकसित भइरहेको छ। नागरिक साँचै सम्प्रभु सम्पन्न भएका छन् र वैयक्तिक विकासको मार्गमा होमिएका छन्। नागरिकले विगतदेखि वर्तमानसम्मको अनुभवको आधारमा लोकतान्त्रिक शासनलाई उत्कृष्ट उठाउँदैन। आज फस्केलाभाट लोकतन्त्र विरोधीहरूले लोकतन्त्र नै अफाप भयो भन्ने प्रचार गर्ने अवसर पाएका छन् र यसमा कुनै शङ्खा छैन उनीहरूलाई यो अवसर नेपाली लोकतन्त्रका सञ्चालकहरूले नै प्रदान गरेका हुन्। लोकतन्त्रका पक्षपातीहरू यी विषयमा गम्भीर हुन नसकदा अधिनायक र एकाधिकारवादीहरूका लागि यो रिति अनुकूल हुने खतरा बढेको कुरालाई अस्वीकार गर्न सकिन्दैन। कम्तीमा अहिले सरकारको नेतृत्वमा रहेकाहरूले सफल भयो। आम नेपाली जनताको दुलाले सङ्ख्यालीन विश्वास गर्नु आवश्यक छ।

लोकतन्त्रको विकासको मूल धरूप यो रिति अनुकूल हुनुपर्छ।

नेपाल राष्ट्र बैंकको अनुरोध

- तपाईंलाई फोन वा इमेलबाट विदेशमा चिठ्ठा परेको वा रकम सहयोग प्राप्त भएको भन्ने जस्ता आकस्मिक लाभको सूचना आएमा ठगी धन्दा हुन सक्छ।
- पैसा पठाउन तपाईंको बैंक खाता पठाउनुहोला अथवा कर लगायत प्रक्रिया पुऱ्याउनका लागि यति रकम जम्मा गर्नुहोला भनेर मेसेज आएमा पनि ठगी नै हुन सक्छ।
- आफूले नकिनिकन चिठ्ठा परेको भन्ने जस्ता कल्पित भ्रमण नगरै।
- बैंक तथा वित्तीय संस्थाबाट बोलेको भन्नि तपाईंको युजर नेम/पासवर्ड मागेमा नदिनुहोस्।

यस प्रकारका ठगी धन्दाबाट बेलैमा सजग बनाँ र वित्तीय क्षति हुनबाट बच्नै।

खेलकुद

<h

● एभरेष्ट बैंकले एसएमएल इसुजुका गाडी किन्न कर्जा दिने

नेपालका लागि एसएमएल इसुजुको आधिकारिक विक्रेता लक्ष्मी कमर्सियल भेहिकल्स प्रालि र एभरेष्ट बैंक लिमिटेडबीच एसएमएल इसुजुका स्कुल बस, रुटबस, ट्रक, ट्रिपर आदिमा लगानी गर्नेसम्बन्धी सम्झौता भएको छ। सम्झौतामा बैंकका डेपुटी जनरल मेनेजर गौरव कुमार तथा लक्ष्मी कमर्सियल भेहिकल्सका सेल्स एन्ड अपरेसेन डाइरेक्टर कपिल सिवाकोटीले हस्ताक्षर गरेका हुन्। सम्झौताअनुसार एसएमएल इसुजुका ग्राहकहरूले सहज रूपमा ऋण सुविधा लिन सक्ने जनाइएको छ।

ग्राहकले एभरेष्ट बैंकका नेपालभर रहेका एक सय २४ शाखामध्ये जहाँबाट पनि गाडीको मूल्यको ७० प्रतिशतसम्म कर्जा लिन सक्ने उल्लेख छ। यस्तो कर्जा बढीमा सात वर्षसम्मका लागि उपलब्ध हुने जनाइएको छ। साथै, सर्भिस चार्ज र ब्याजदरमा पनि बैंकले सहुलियत उपलब्ध गराउने उल्लेख गरिएको लक्ष्मी कमर्सियलका विजनेस हेड सञ्जय खड्काले जानकारी दिए।

सम्झौताले दुई संरथाबीचको व्यापार बढाउन सहयोग पुऱ्ये र भविष्यमा पनि सहकार्य गर्दै आगाडि बढ्न सकिने बैंकका डेपुटी जनरल मेनेजर गौरव कुमारले बताए। लक्ष्मी कमर्सियल भेहिकल्सका सबै शाखा, डिलरहरूबाट एभरेष्ट बैंकसँग भएको सम्झौताअनुसार एसएमएल इसुजुका गाडी खरिद गर्ने ग्राहकलाई आवश्यक ऋण लिने प्रक्रियामा सहजीकरण गरिने लक्ष्मी कमर्सियलका नेटवर्क हेड ईश्वर दाहालले बताए।

● आइएमईले दिने बोनसमा निरन्तरता

आइएमई डिजिटल सोलुसन लिमिटेडले 'आइएमई पेमा अमेरिका, क्यानडा र अस्ट्रेलियाबाट आएको रकम प्राप्त गर्दा ग्राहकलाई दिइने ५० रूपैयाँ बोनसलाई निरन्तरता दिने भएको छ। संसारको जुन्सुकै कुनाबाट आउने रेमिट्यान्स 'आइएमई पेमा कन्ट्रोल नम्बर राखी दाबी गर्दा ५० रूपैयाँ रकम बोनसका रूपमा प्रदान गरिए आएको कम्पनीले जनाएको छ। 'आइएमई पेमे सो बोनस रकम आगामी दिनहरूमा पनि निरन्तरता दिँदै ग्राहकलाई भफ्नकटिवा विदेशबाट आएको रकम वालेटमे दाबी गर्न प्रोत्साहन गरेको उल्लेख छ।

● सनराइज बैंकका ग्राहकले भारतको अपोलो हस्पिटलमा छुट पाउने

सनराइज बैंकका ग्राहकले भारतको इन्द्रप्रस्थ अपोलो हस्पिटलमा उपचार गराउँदा छुट पाउने भएका छन्। बैंकले आफ्ना सम्पूर्ण ग्राहकलाई अ९९५ उच्चस्तरीय सुविधा दिने क्रममा भारतको अपोलो हस्पिटलसँग सम्झौता गरेको हो।

सम्झौतामा बैंकका नायब महाप्रबन्धक रविनकुमार नेपाल र हस्पिटलका अन्तरार्थिय मार्केटिङ्गका महाप्रबन्धक अजय भारद्वाजले हस्ताक्षर गरेको जनाइएको छ। सम्झौताअनुसार सन्राइज बैंकका सम्पूर्ण ग्राहकले आप्नो तथा आफ्ना परिवारका सदस्यहरूको उपचारका क्रममा भारतको अपोलो हस्पिटलबाट प्राप्त हुने विभिन्न सेवासुविधामा अधिकतम १० प्रतिशतसम्म छुट पाउन सक्ने बैंकले जनाएको छ।

इन्द्रप्रस्थ अपोलो हस्पिटल भारतको प्रतिष्ठित अस्पताल रहेको र यसले विभिन्न एक सय ४० देशका ग्राहकलाई सेवा प्रदान गर्दै आएको बैंकले जनाएको छ। सम्झौताअनुसार सन्राइज बैंकका सम्पूर्ण ग्राहकले बैंकको डेबिट तथा क्रेडिट कार्डबाट भुक्तानी गर्दा साधारण परीक्षणदेखि भर्ना खर्चसम्मा १० प्रतिशतसम्म छुट पाउने उल्लेख छ।

यसका साथै सम्पूर्ण मेडिकल अपोइन्टमेन्टहरूको समन्वय, विमानस्थलमा त्याउने-पुऱ्याउनेलगायत अन्य सेवा तथा सुविधामा अपोलो हस्पिटलअन्तर्गत भारतभरि रहेका ७३ वटै अस्पतालमा यो विशेष छुट प्राप्त गर्न सक्ने जनाइएको। यस योजनाले सम्पूर्ण ग्राहकलाई लाभान्वित बनाउने बैंकले आशा व्यक्त गरेको छ।

● एनआइसी एसिया लघुवितको लाभांश पारित

एनआइसी एसिया लघुवितको वितरण गर्ने प्रस्ताव गरेको लाभांश पारित भएको छ। लघुवितको पाँचौं वार्षिक साधारणसभाले संस्थाको सेयर खरिदीलाई चुता पुऱ्यीजीको १४.७५ प्रतिशतका दरले करसहित २५ करोड ६५ लाख ६७ रुपैयाँ वितरण गर्ने प्रस्ताव पारित गरेको हो। सभाले विभिन्न एजेन्डासहित संस्थाको आव ०७८/७९ को सञ्चालक समितिको प्रतिवेदन, वार्षिक आर्थिक विवरण असार मसान्त ०७९ को वासलात, आव ०७८/७९ नाफा-नोक्सान हिसाब र सोही अवधिको नगद प्रवाह विवरणलगायत वार्षिक आर्थिक विवरणसँग सम्झौता अनुसूचीहरूसमेत पारित गरेको जनाइएको छ।

संस्थाले देशका ७४ जिल्लामा दुई सय ८७ शाखामार्फत सेवा प्रदान गर्दै आइरहेको जनाइएको छ। आफ्ना कार्यक्रम विस्तार गर्दा लघुवितको पहुँच नपुगेका दुर्गम स्थानीय तहहरूलाई प्राथमिकतामा राखेको संस्थाको भनाइ छ। चालू आव ०७९/८० को दोस्रो त्रैमासिकको अन्त्यसम्मा वित्तीय संस्थाले दुई लाख तीन हजार आठ सय ६२ विपन्न परिवारमा लघुवितको सेवा प्रदान गरेको जनाइएको छ।

● हिमालयन बैंकले गच्छो पाँच लाख सहयोग

हिमालयन बैंक लिमिटेडले ललितपुरको हाँडीगाउँमा रहेको नशारहित समाज नेपाल (उपचार केन्द्र)लाई आर्थिक सहयोग गरेको छ। बैंकले आफ्नो संस्थागत सामाजिक उत्तरदायित्वान्तर्गत केन्द्रको बहुउद्देशीय हल निर्माणका लागि पाँच लाख रुपैयाँ सहयोग प्रदान गरेको हो।

बैंकका प्रमुख कार्यकारी अधिकृत अशोकशमशेर राणाले सहयोग रकमको चेक बैंकका अन्य वरिष्ठ पदाधिकारीहरूको उपस्थितिमा संस्थाका अध्यक्ष सोनाम शेर्पालाई हस्तान्तरण गरेको जनाइएको छ।

देशका युवाहरू मदिरा तथा विभिन्न लगुपदार्थको कुलतमा फस्ने र यस कुलतले उनीहरूलाई समाजमा विभिन्न अपाराधहरूमा पनि फसाइरहेको समस्यालाई समाजबाट हटाउन बैंकले उक्त संस्थालाई सहयोग गरेको जनाइएको छ।

संस्थाले स्थानाकालदेखि नै रक्सी तथा लगुपदार्थ सेवन गर्दै आएका विभिन्न उमेर समूहकालाई यस कुलतबाट छुटकारा पाउन मद्दत गर्दै आएको बैंकले जनाइएको छ। केन्द्रले करिब सयनालाई एकदमै न्यूनतम खर्चमा सहयोग गरिरहेको जनाइएको छ।

● प्रभु क्यापिटलको लगानी व्यवस्थापन सेवा अफर

प्रभु क्यापिटल लिमिटेडले मातारीथ औंसीको अवसर पारेर लगानी व्यवस्थापनको विशेष अफर ल्याएको छ। कम्पनीले आमाको समानस्वरूप सञ्चालनमा गरिएको लगानी व्यवस्थापन सेवामा निःशुल्क वार्षिक शुल्क तथा प्रोफिट सेयरिडमा ५० प्रतिशत रहने अफर ल्याएको हो।

मायास्वरूप उपहार, मेरी व्यारी आमालाई भन्ने नाराका साथ ल्याइएको यो अफर वैशाख महिनासम्म सञ्चालनमा रहने जनाइएको छ। अफरमा रहेको निःशुल्क वार्षिक सेवा लिन तथा प्रोफिट सेयरिडमा ५० प्रतिशत छुट पाउन यो अवधिभित्र व्यवस्थापन सेवामा आबद्ध भइसकुपूर्ण कम्पनीको भनाइ छ।

ग्राहकले तीन लाख रुपैयाँबाट लगानी व्यवस्थापन सुलु गर्न सक्ने जनाइएको छ। ग्राहकले नगद, आफ्नो सेयर पोर्टफोलियो अथवा क्यास र सेयर पोर्टफोलियो मिक्स गरी लगानी व्यवस्थापन सुलु गर्न सक्ने जनाइएको छ। क्यापिटलका अनुसार लगानी व्यवस्थापन सेवा योजनामा संलग्न भएका सेवाग्राहीले दैनिक अनलाइनबाट पोर्टफोलियो हेर्न सक्ने तथा साप्ताहिक पोर्टफोलियोको विवरण इमेलमार्फत पाउने उपयोग व्यवस्था छ।

● मेन्छ्यामको प्राथमिक सेयर बॉडफॉट

एनआइसी एसिया क्यापिटल लिमिटेडको निष्कासन तथा बिक्री प्रबन्धनमा मेन्छ्याम हाइड्रोपावर लिमिटेडको प्राथमिक सेयर बॉडफॉट भएको छ। जारी पुऱ्यी ५४ करोड २५ लाख ८३ वटै हजार रुपैयाँमध्ये ३० प्रतिशतले हुन आउने सेयरमध्येवाट आरक्षित आयोजना प्रभावित क्षेत्रका

कपोरेट

बासिन्दा, वैदेशिक रोजगारीमा गएका नेपाली, सामुहिक लगानी कोष, कर्मचारीलाई सुरक्षित गरी बाँकी नौ लाख ३४ हार नौ सय १५ कित्ता सेयर सर्वसाधारणलाई बॉडफॉट गरिएको हो।

जसअनुसार १२ लाख ४४ हजार तीन सय ८५ आवेदकबाट जम्मा एक करोड ३७ लाख, हजार ३० कित्ता सेयर खरिदका लागि आवेदन प्राप्त भएको निष्कासन तथा बिक्री प्रबन्धक एनआइसी एसिया क्यापिटलले जनाइएको छ।

केही प्रक्रिया नपुगेका तथा आरक्षित सेयर परिस्केकाको आवेदन रह्य गरेपश्चात जम्मा ११ लाख ७४ हजार दुई सय २८ जना आवेदकबाट एक करोड २५ लाख ८१ हजार दुई सय ७० कित्ता सेयर खरिदका लागि परेको आवेदन प्रक्रिया पूरा भएको जनाइएको छ।

साथै, कर्मचारीहरूलाई सुरक्षित गरिएको जम्मा २२ हजार चार सय ३९ कित्ता सेयरमध्ये कर्मचारीबाट जम्मा तीन हजार दुई सय ४० कित्ता सेयर खरिदका लागि आवेदन प्राप्त भई बॉडफॉट भइसकेकाले बिक्री नभएको ९९ हजार एक सय ९९ कित्ता समेत थप गरी जम्मा नौ लाख ५४ हजार एक सय १४ कित्ता सेयर र सर्वसाधारणमा बॉडफॉट गर्ने निर्णय गरिएको जनाइएको छ।

● उद्योग क्षेत्रमा लगानी बढाउन कोरियाली लगानीकर्तालाई उद्योगमन्त्री रिजालको आग्रह</

भ्रष्टाचारको...

सिर्जना गर्न खोज्नुको उद्देश्य हो भ्रष्टाचारलाई बढवा दिनु। यो विरोधाभास पूर्ण रहेको छ। यो प्रावधानले मुलुकमा भाँगेको भ्रष्टाचारलाई मात्र बेवास्ता गरेको छैन सार्वजनिक पदमा पुगेको कतिपय व्यक्तिको सम्पत्ति छानविन गर्नुपर्ने नागरिकको आवाजलाई समेत निस्तेज तुल्याउन प्रयत्न गरिएको छ। पछिलो समयमा २०४६ सालको राजनीतिक परिवर्तन पछि उच्च तहमा पुगेको व्यक्तिहरूको सम्पत्ति छानविन हुनुपर्ने आवाज उठिरहेको बेला हदम्याद तोकेर भ्रष्टाचारीहरूलाई उन्मुक्ति दिन खोज्नु मुलुककै लागि दुर्भाग्य सावित हुनेछ।

नेताहरूकै...

नै लोकतन्त्र भनि फलाकिरहेको छन्। सत्ता प्राप्तिमात्र लोकतन्त्र हुन सक्दैन। सरकार गठन गर्दा होस् वा कुनै उच्च पदको निर्वाचन वा नियुक्तिमा शक्ति स्वार्थको चासो सम्बोधन गर्न तँचाड मँचाड गर्ने राजनीतिक नेतृत्वका कारण पनि लोकतन्त्र माथि नै प्रहार भएको छ। पूर्व राजाले बेला बेलामा दलहरू र नेताहरूको क्रियाकलापमाथि टिप्पणी गर्दै सार्वजनिक अभियक्ति दिँदा सम्पुर्ण राजनीतिक बृत्त तरस्तिहरू हुने गर्दछ। त्यस बेला राजनीतिक दलका नेताहरू लोकतन्त्रमाथि नै जोखिम रहेको बताउन

ठूला...

जिताउन जनतासामू आग्रह गरेका थिए। रास्वपाका उम्मेदवार वाग्ले कैफी दिनअघि मात्र काप्रेस त्यागेर रास्वपामा प्रवेश गरेका हुनाले वाग्लैर्लाई पारजित गर्न राज्य संघन्त्र नै प्रयोग गरिएको थियो भने प्रधानमन्त्री दाहालले त भुट्राईलाई जिताएर पठाएको खण्डमा आफूले मन्त्री बनाउने उद्घोष नै गरेका थिए। तर प्रधानमन्त्री सहितका तीन पूर्वप्रधानमन्त्रीहरूका

दात्रु...

तनहुङ्का जनताले अस्वीकार गरिदिएका छन्। उपनिवाचनको परिणामले राष्ट्रिय राजनीतिक खासै असर नपर्ने भएपनि तुला भनिएका दलहरूलाई भने आफ्नो कमजोरी बदल दबाब परेको छ। उपनिवाचनमा दलहरूले मंसिरमा सम्पन्न भएको निर्वाचनमा आफूले पाएको मतलाई बचाउन सकेन। तनहुङ्मा १० दलीय गठबन्धनले आफ्ना साभा उम्मेदवार गोविन्द भुट्राई भन्दै बहालवाला प्रधानमन्त्री र

भ्रष्टाचारीलाई उन्मुक्ति दिने प्रयास स्वरूप गरिएको हदम्यादको प्रावधानलाई सांसदहरूले अनिवार्य रूपमा सच्चाउनुपर्दछ। सांसदहरूलाई हेका रहोस् भ्रष्टाचार सम्बन्धी राष्ट्रसंघीय महासंघी २००३ मा भ्रष्टाचारको मुदा चलाउने मामिलामा सकेसम्प हदम्याद राख्नु नहुने र राख्नै परे लामो अवधिको राख्नुपर्ने उल्लेख गरिएको छ, यो महासंघीको पालना गर्नु पक्षाराष्ट्र नेपालको दायित्व हो। प्रजातन्त्र पुर्नस्थापना पछि यस्ता राज्यका तुला तुला पदमा पुगेको व्यक्तिहरू विरुद्ध मुदा चल्न थाल्यो र नेपालमा भ्रष्टाचार प्रति शून्य सहनशिलता छ भने व्यवहारमा देखियो भने मात्र अलिक लामा अवधि राख्न सकिन्छ त्यसबेला यस्तो प्रावधानको

विरोध गरिरहनुपर्ने आवश्यकता देखिँदैन।

सरकारले संसदमा पेश गरेको र राष्ट्रिय सभाले पारित गरि प्रतिनिधिसभामा पठाएको विधेयक सबका सबैलाई उन्मुक्ति दिने नियतले हदम्याद राखिएको हुनाले त्यो खारेजयोग्य रहेको छ। सार्वभौम संसद एवं सांसदले यसमा विवेक पुन्याउनु र विवेकको प्रयोग गर्न आवश्यक देखिन्छ। यसी सो विधेयक जस्ताको तस्तै पारित गरिए मुलुकमा सरकार संरक्षित भ्रष्टाचार अभि भाँगिने निश्चित जस्तै रहेको जसको निम्नि संसद र सांसदहरू पनि दोषी भागी हुनुपर्ने। त्यही कारणले गर्दा सांसदहरूले विवेक पुन्याएर हदम्यादको प्रावधानलाई हटाउन आवश्यक छ।

पछि पर्दैनन्। र लोकतन्त्रको बचाउका लागि दुहाई दिने गरी रहेका छन्।

वास्तवमा भन्युपर्दा लोकतन्त्रप्रति सबै भन्दा बढी जोखिम यिनै दलका नेताहरूको क्रियाकलापबाट जोखिम रहेको छ। नेताहरूको अलोकतान्त्रिक चरित्रको कारण लोकतन्त्रमाथि संकट बढ्दै गएको छ। अहिलेको अवस्थामा नेताहरूले सँझै जितिरहने तर लोकतान्त्रिक पद्धति नै जनताको भने हारिरहने अभ्यासमा नेताहरूले त्यही कारणले गर्दा सांसदहरूले लोकतन्त्रमाथि जोखिम थार्निए गएको छ।

तीन क्षेत्रको उपनिवाचनको परिणामले खासै अर्थ नराज्ञे भएपनि सत्ता गठबन्धनले उपनिवाचनमा आफ्ना उम्मेदवारको जितलाई प्रतिष्ठाको विषय बनाउन दुर्भाग्यको विषय हो।

उद्घोषलाई जनताले पत्ताएनन्।

तुला भनिएका दलहरूले जनताप्रति देखाएको उदासिनता र सत्ता स्वार्थको लागि जस्तोसुकू हथकण्डा अपनाउन थालेका हुनाले जनतामा तुला दलहरूप्रति वितृष्णा जागेको छ। आफ्नो पार्टीको सिद्धान्त, नीति र विचार छोडेर जसरी पनि सत्तामा पुग्ने रणनीति लिएका हुनाले यस पटकको उपनिवाचनको परिणामले तुला भनिएका दलहरू कि सच्चीनू पन्यो होइन भने उत्तीर्णहरू कि सच्चिनू पन्यो कि सविकन तयार रहनुपर्दछ भन्ने सन्देश

जनताले दिएका छन्। चितवन २ मा त

काग्रेसले पाहिला पाएको मतसम्म जोगाउन सकेन भने सत्ता गठबन्धनका ९० दल एकातिर भएपनि प्रावधानमन्त्री नै उम्मेदवार र विलमिछानेले मसिरमा भएको निर्वाचनमा भन्दा ५ ज्यामा भन्दा बढी मत त्याएर विजयी हुनु भनेको सत्ता गठबन्धनको असफलता र वर्तमान नेतृत्वप्रति जनताले गरेको अविश्वास उपनिवाचनको परिणामले तुला भनिएका दलहरू कि सच्चीनू पन्यो होइन भने उत्तीर्णहरू कि सच्चिनू पन्यो कि सविकन तयार रहनुपर्दछ भन्ने सन्देश यही हो।

तीन पूर्व प्रधानमन्त्रीले जनतासँग मत मागेका थिए। गोविन्द भुट्राई असल र इमान्दार नेताका रूपमा आफ्नो उम्मेदवार र वितृष्णको कारण उनले हार व्यहोर्नु पन्यो। यस पटक तनहुङ्मा गोविन्दसँग भन्दा पनि दाजुभाजु प्रवृत्तिसँग प्रतिस्पर्धाको रूपमा चुनावलाई हेरिएको प्रष्ट भएको छ।

काग्रेसको रणनीति र कार्यक्रम असफल भैसकेको नेतृत्वको मुदा नै मुख्य सवाल रहेको छ। गोविन्द भुट्राईको हारको मुख्य कारण नेतृत्वको व्यवहार नै हो। २०४६ सालको

राजनीतिक परिवर्तन पछि काग्रेस नै धेरै समयसम्म सत्तामा रहेको र काग्रेसकै बेथितिका कारण मुलुकमा भ्रष्टाचार बढेको, सुशासन कायम गर्न नसकेको पक्षपात पूर्ण व्यवहार गरिएको गर्दा काग्रेस समात हुने बाटोमा लागेको जस्तो देखिएको छ। आफू सत्तामा बसेका बेला उसैले भ्रष्टाचार बढाएको छ। अहिले पनि पहिला नै खारेज ऐसेकोको सांसद विकास कोष पुनः सञ्चालन गर्नुपर्ने काग्रेसका सांसदविकासमा भाग रहेकाले गर्दा काग्रेस सचिन्यन सक्ने सम्भावना न्यून रहेको छ।

विद्युतीय गाडीको कर पुनरावलोकन गर्न परमादेश

गाडीलगायतका ग्रिन इनर्जी सम्बन्धित वस्तुको कर पुनरावलोकन गर्नुपर्ने उनले बताए। प्रदूषणकारीले मूल्य तिर्नुपर्छ भन्ने सिद्धान्तमा कर निर्धारण गर्दा विद्युतीय सवारीसाधनको कर घट्ने विज्ञहरू बताउँछन्।

रिटमा वकालत गरेकी अधिवक्ता शशी बर्नेतले विद्युतीय गाडीको कर पुनरावलोकन गर्नुपर्ने गरी सर्वोच्चको परमादेश आएको बताइन्। यद्यपि, परमादेशमा सीधै कर पुनरावलोकन गर्न भनिएको छैन। होलिस्टिक रूपमा विद्युतीय सवारीसाधनसहित ग्रिन इनर्जीको प्रवर्द्धन गर्न वस्तुको कर 'प्रदूषणकारीले मूल्य तिर्नुपर्छ' भन्ने सिद्धान्तका आधारमा निर्धारण गर्नुपर्छ भनिएको छ, उनले भनिन, 'त्यसले यो या त्यो रूपमा विद्युतीय सवारीसाधनको कर पुनरावलोकन नै गर्न भनेको छ। साथै, सर्वोच्चको परमादेश आएको बताइन्। कार्यान्वयनमा गर्ने परमादेशमा सीधै कर पुनरावलोकन गर्ने हुन्छ नै। किनाकि, परमादेश पनि सोहीअनुसार आएको छ।'

सरकारले आव ०७७/७८ मा विद्युतीय सवारीसाधनलाई प्रवर्द्धन गर्ने वस्तुमा 'प्रदूषणकारीले मूल्य तिर्नुपर्छ' भन्ने सिद्धान्तका आधारमा कर निर्धारण गर्नुपर्ने उल्लेख छ। अब सरकारले विद्युतीय

प्रतिशतसम्म पुन्याइएको थियो। समग्रमा विद्युतीय सवारीसाधनको कर २१६.० ९ प्रतिशतदेखि ५७९.८२५ सम्म बढेको छ। त्यसले विद्युतीय सवारीसाधन नेतालाई सर्वसाधारण जनताको पहुँचमन्दा माथि पुगेको देखिन्छ। सर्वोच्चले विद्युतीय गाडीको एस्पायर हुने ब्याट्री व्यवस्थापन गर्न तीन महिनाभित्र समिति बनाउन पनि परमादेश जारी गरेको छ। साथै, यस पटक त्यसले विद्युतीय सवारीसाधनको अध्ययन गर्नुपर्ने आवश्यकता रहेको सर्वोच्चको भनाइ छ। विद्युतीय सवारीसाधनलाई पूर्णरूपमा लागू गर्दा यसको ब्याट्रीको व्यवस्थापन पनि चुनौतीको रूपमा आउनेछ। विभिन्न देशले यसको समाधानको खोजी र व्यवस्थापन पनि गरेको देखिन्छ।

अमेरिकाले विद्युतीय सवारीसाधनलाई नियमन गर्नका निमित्त २०२२ मा आवश्यक कानुन त्याइसकेको छ। नेपालको सन्दर्भमा वातावरणीय दृष्टिकोणले विद्युतीय सवारीसाधनको प्रयोग राम्रो विकल्प देखिएको छ। तर, त्यस्तो गाडीको केही वर्षमै ब्याट्री परिवर्तन गर्नुपर्ने हुन्छ, जुन ब्याट्री जथावारी